HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' שסמכו אצל בעל הבית. לעשות על פיו ולא נתמנה להן אפוטרופוס לא מאביהן ולא מב"ד אפילו הכי כאפוטרופוס הוא: **ישבע.** כשיגדלו היתומין ישבע להן שאין לו בידו כלום משלהן: **לא ישבע.** טעמא דסך פלוגתא מפרש בגמרא (יד) וכן למר וכן למר מפני תיקון העולם הוא: **גמ' ולא שופפין.** אין יכול לתרוס על חלק חברו אלא מדעתו: **ולא חריפין.** על חלקו של בעל הבית: **אחס ולא הפורס אח שאינו שלו.** הך סיפא טעמא דרישא כלומר אתם ממעט התורס שאינו שלו והני כולהו שאינו שלו איינהו.

מתני' א יתומין שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפוטרופוס חייב לעשר פירותיהם ב אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר ג חילוף הדברים: **גמ'** ורמינהו [1]אתם ד ג ולא שותפין ד אתם ולא אריסין אתם ולא אפוטרופין ג ה ולא התורם את שאינו שלו אמר רב חסדא לא קשיא ו כאן להאכיל ו כאן להניח והתניא ז האפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל ולא להניח ח ומוכרי' להן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להן פירות יינות שמנים וסלתות להאכיל אבל לא להניח ט ועושין להן לולב י וערבה וסוכה וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין להם ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהם צדקה יא ואין פודין עליהן את השבויין ולא כל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין אפוטרופין רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים לזכות אמאי לא ו אלא לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים יב ואין אפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברעה ולגאול ביפה מ"ט דדלמא משתדפין יג ואין אפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר יד אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא משפיין ו טו ואין אפוטרופין רשאין יז להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות יח רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו וצריך לחשב עמהן באחרונה ר"ש בן גמליאל אומר יט אינו צריך כ אין עושין אפוטרופין נשים ועבדים וקטנים כא ואם מינן אבי יתומין הרשות כב בידו ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה קא מזבין ארעתא כג וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר אחוו ליה בחלמיה כד אני להרוס ואתה לבנות אפילו הכי לא אשגח אמר כה דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן דכל בי שמשי הוו קא מינצו בהדי הדדי איקלע רבי מאיר לתתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ר' מאיר להההוא גברא מביתיה: ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי דהוה קא מזבין ארעא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי סבר לה כר' יוסי כה דתניא א"ר יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הוה להו תורתא שקלה וזבינתה ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי דמי אמר להו א"כ היינו דרב חנילאי בר אידי אמר שמואל דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל כט נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא חמריה דרבנא עוקבא יתמא משכוה בארבעה ארבעה ואייקר וקם בשיתא שיתא אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו היינו דרב חנילאי בר אידי (לא) דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקור היינו דרב חנילאי בר אידי לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש אמשיכו להו פירי ליתמי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי לדידהו דזמנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהבי זוזי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מן הקדש אייקר סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי לדידהו דאתו

יא יתומין שסמכו אצל בעל הבית לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. פירוש היתומין יכולין לחזור בהן א ולא"ת גבי הקדש כה"ג אינו יכול לחזור כיון דאיכא מי שפרע בהדיוט כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כט.). גבי פדאוהו במנה ולא הספיק למוסרו עד שעמד במאתים ב וי"ל דהתם קני בכסף מדאורייתא ג ומשום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש נמי ליכא כיון דבהדיוט נמי קאי במי שפרע אבל יתמי מן התורה דינם כהדיוט ד ולא קנו בכסף ה ולא קיימי אפילו במי שפרע ו: דאתו

יב יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. פירוש היתומין יכולין לחזור בהן א ולא"ת גבי הקדש כה"ג אינו יכול לחזור כיון דאיכא מי שפרע בהדיוט כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כט.). גבי פדאוהו במנה ולא הספיק למוסרו עד שעמד במאתים ב וי"ל דהתם קני בכסף מדאורייתא ג ומשום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש נמי ליכא כיון דבהדיוט נמי קאי במי שפרע אבל יתמי מן התורה דינם כהדיוט ד ולא קנו בכסף ה ולא קיימי אפילו במי שפרע ו: דאתו

מסורת הש"ס

א) כתובות פח: [תוס' ד"ה פ"ש ע"ש], ב) קדושין מא.; ג) [עי' תוס' כתובות ג: ד"ה הרי זה], ד) [תוספ' תרומות פ"א ותוס' ב"ב ס"ח], ה) בכמ"י וכרא"ש ליתא תיבת וערבה ועי' מהר"ם שיף, ו) [הטעם נתבאר בתוס' לעיל לח: בד"ה אין], ז) לעיל לח: לט.; ח) גירסת הרשב"ם בתרן. ועי' מהר"ם שיף, ט) [ל"ל וזבן], י) [בע"י אנו] עיי' רש"ל, יא) [מנהדרין ג. סוריות יג:], יב) שבת קיח.; יג) [קדושין כט.], יד) [ע"ב], טו) ל"ל ותייניה רש"ל ועי' רש"ש, טז) ברש"י בריר"ף טופס: ולכשיגדלו יזונו עמו, יז) [קדושין כג.], יח) ל"ל יכול הלוקח. רש"ש, יט) ברש"ש כתוב מיהלא דתמה"ד הוא ט"ס ול"ל יהבי זוזי ליתמי אפירי אייקר. וקאי אלקמן בע"ב ועי' מהר"ם שיף,

תורה אור השלם

1. כֵּן תְּרִימוּ גַם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעֲשַׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן: במדבר יח כח

גליון הש"ס

גמ' כאן להאכיל. עי' לעיל דף מ ע"ב תד"ה וכתב: שם כאן להניח. עי' שבת דף נד ע"ב תד"ה הוה מעבר [ועי' ברא"ש ד"ה מכרין להן]: שם אלא לחוב וכו'. עי' קדושין דף מב ע"א תד"ה אלא לחוב: שם ואין אפוטרופין וכו'. עיין לעיל דף לח ע"ב תוד"ה אין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בר אידי אמר שמואל דאמר כו':

מוסף רש"י

מינוהו ב"ד לא ישבע. דא"כ מימנע ולא הוי אפוטרופוס הומיל ומצדיק ליה, אבל מינהו אבי יתומים לא מימנע, דאי לאו דהוה ליה הנאה מיינה במיי לא הוה מיימי ליה, ואבא שאול סבר מינהו אבי יתומים אי ידע דמשבעי ליה מימנע ולא הוי אפוטרופוס, אבל מינהו ב"ד אע"ג דידע דמשבעי ליה לא מימנע, דמשיכותא היא לגביה דמהימן להו לבי דינא (כתובות פח:). מימי לא קריתי לאשתי אשתי. אלף שיחת חולין שלי יש לגמוד המימנה חכמה (שבת קיח). לאשתי ביתי. שהיא עיקר של בית (שם). ולשורי שדי. שהוא עיקר של שדה דכתיב (משלי יד) ורב תבואות בכח שור (שם).

מוסף תוספות

א. מידי דהוה אהקדש. תוס' הרא"ש. ב. ה"נ נימא גבי יתומים. מרלש. ג. אבל רבנן תקנו משיכה להרויחן שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. תוס' קידושין כט. ד"ה אמו. ד. וא"כ אינם קונים בלא משיכה. תוס' קידושין כט. ד"ה אמו. ה. אלא שייפו חכמים כחם לעשות כהקדש שיהו קונים בכסף, הלכך במקום הפסדם של יתומים אוקימנא אדינא אע"ג דהדיוט קאי במי שפרע, כדי שלא יהיה כח הדיוט מרובה משלהן ולא יבאו לידי הפסד ע"י תקנ"ח, כי לו(לא) התקנה היו חוזרים בהם אפי' קבלו המעות כיון שלא משך. תוס' קידושין כט. ד"ה ולא. ו. שהרי היתומים אינן חוזרין והאפטרופוס' הוא דהדרי והם אינן עושי' לצרכם. מיגו"ק.

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה י ופי"ל מהלכות נחלות הלכה ה סמג עשין לו טוש"ע מ"מ סימן לז סעיף יד:
ל ב מיי' פי"ל מהלכות נחלות הלכה ה סמג עשין טוש"ע שם סעיף טז:
לא ג מיי פ"ד מהל' תרומות הלכה ח וטי"ס בכ"מ [טוש"ע י"ד סימן שלא סעי' לה]:
לב ד מיי' שם הלכה י וע"ש בכ"מ:
לג ה מיי' שם הל' ב:
לד ו מיי' פי"ל מהל' נחלות הל' ט סמג עשין לו טוש"ע מ"מ סי' לז סעיף יד:
לה ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם:
לו ח מיי' שם הלכה י טור ש"ע שם סעי' טו:
לז ט [טוש"ע יו"ד סי' רמח סעי' ג]:
לח י מיי' שם הלכה ז טור ש"ע שם סעי' יב:
לט ל מ מיי' שם הלכה ו ז טוש"ע שם סעיף יא:
מ נ מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' יג:
מא ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:
מב ע [מיי' פי"ב מהל' מכירה ו] טוש"ע שם סעי' ב:
מג פ [מיי' שם] טוש"ע שם סעי' ג:
מד צ מיי' פי"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פכ טוש"ע מ"מ סי' קלט סעיף ד:
מה ק מיי' שם:
מו ר ש מיי' שם הלכה ה:
מז ת א מיי' שם הל' ו:

פסקי רי"ד

מתני' יתומים שסמכו אצל ב"ה חייב לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב הכהנים שפיגלו במקדש מזידים חייבים פי' יתומים שסמכו מאליהן אצל ב"ה ולא נתמנה אפוטרופוס עליהן לא מפי ב"ד ולא מפי אביהם חייב אותו ב"ה לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם שדין אפוטרופוס יש לו כיון שהן סמוכין עליו: ורמינהו אתם ולא שותפים אתם ולא אריסים אתם ולא אפוטרופין אתם ולא התורם את שאינו שלו פי' כן תרימו גם אתם אתם ולא שותפים שאם היו שניהם שותפים בשדה אין האחד רשאי לתרום חלק חבירו בלא רשות חבירו וכן האריס לא יתרום חלק ב"ה בלא רשותו וכן האפוטרופוס אינו רשאי לתרום פירות של יתומים. כל אלו מפני שאינן שלהן ואין אדם תורם דבר שאינו שלו ואי ק' והתנן בפ"ג דתרומות (מ"ג-מ"ד) השותפין שתרמו בזה אחר זה ר' עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה וחכ"א תרומת הראשון תרומה ר' יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרומת השני תרומה. בד"א בשלא דבר אבל אם הרשה את בן בתו או עבדו או שפחתו לתרום תרומתו תרומה וכו' דאלמא השותף שתרם אפילו שלא ברשות תרומתו תרומה י"ל כגון שהיו שותפין בפירות דמסתמא ניחא ליה לשותף במאי דעביד חבריה ומאי דאמרי' הכא אתם ולא שותפין כגון שהיו שותפין בשדה ולא בפירות שהיו מחלקין הפירות וכל אחד היה מוליך את חלקו בביתו. אמר רב חסדא לא ק' כאן להאכיל כאן להניח פי' מה שצריכים היתומים לאכול מעשר ותורם להם מפני שהם קטנים ותרומת הקטן אינה תרומה כדתנן בריש תרומות חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו ונובד כוכבים שתרם את של ישראל אפילו ברשות אין תרומתן תרומה אבל להניח את התבואה מעושרת באוצר עד שיגדילו אינן רשאין לעשר לכשיגדילו יעשרו הם ואי ק' כיון שאין האפוטרופסים רשאין מן התורה לתרום ולעשר היאך תורמין כדי להאכיל והלא תרומתן היא טבל והיאך יאכלו אותה הכהנים י"ל דב"ד הפקירו נכסי היתומים שיהו האפוטרופסין תורמים את שאינו שלהם ודוקא להאכיל דיכוהו ב"ד אבל להניח לא וכך י"ל במכירת העבדים דאמר' לקמן שהאפוטרופסים מוכרין אותן לאחרים ואותן האחרים יכולין לשחרר ולהתירן בבת ישראל ולא אמרינן כיון שהאפוטרופסים אינן בעלים נמצא שקנין הלוקח אינו כלום ואינו יכול לשחרר אלא ב"ד הפקירום שיהו האפוטרופוסים זוכים בהן ומכירתן מכירה גמורה היא אבל לשחרם לא דיכום ב"ד שכל מה שעשו לא עשו אלא לתיקון היתומים ואם יעשו ע"ד ב"ד הרי הן בעלים ואם לאו הרי הן כנכרים: והתניא. סיועא אפוטרופסין תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח ומוכרין בהמה עבדים ושפחות שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ועושים להן סוכה ולולב וציצית וכל דבר שיש להן קצבה לאתויי שופר ולוקחים להן ס"ת תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין פודין עליהן את השבויין וכל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין האפוטרופסין רשאין לדון בנכסי יתומים ע"מ לזכות פי' אם באו לדין ולטענן על נכסי יתומים אין האפוטרופין רשאין לדון עמהן ואם נתחייבו אין חייבו חייב ואע"ג שכנתנם כדי לזכותם אלא ממתינין להן עד שיגדילו שאין נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדילו ואע"פ שיש להן אפוטרופוס ואין האפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב למכור ברע ולגאול ביפה מ"ט דילמא משתדפי: ואין האפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רשב"ג אומר אף אין מוכרין עבדים ולוקחין שדות מ"ט דילמא לא משפיין ואין אפוטרופין רשאים להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות וצריך לחשוב עמהן באחרונה דברי ר' רשב"ג אומר אינו צריך פי' צריך לחשב עמהן ולהשבע להן שלא נשאר בידו משלהן כלום ואין עושין אפוטרופוס נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומים הרשות בידו ורש"מ דבאפוטרופוס שמינוהו ב"ד מיירי ואתי ר' כאבא שאול